

Foto: alamy.com

Şam'da maskeli balo

ENİS BEHİÇ MALMÖ

Jolani'nin terör suçları, ideolojik bir fanatizmle mi yoksa pragmatik bir güç arayışıyla mı şekillendiği sorusunu akla getiriyor. Bombalamalar, katliamlar, infazlar ve baskı rejimi, onun liderliğinde tutarlı bir süreklilik sergiliyor: Kontrolü ele geçirmek ve sürdürmek için şiddeti bir araç olarak kullanmak. El Nusra ve HTŞ dönemlerinde işlenen bu suçlar, binlerce insanın ölümüne, milyonlarcasının yerinden edilmesine neden oldu. Jolani, bugün "ılımlı" bir lider portresi çizmeye çalışsa da, bu kanlı miras, onun terör suçlarından bağımsız bir figür olarak değerlendirilmesini imkansız kılıyor.

"Düşmanlarımız bize karşı birleştiğinde, biz de kendi gücümüzle birleşiriz." – Hafız Esad

Şam'ın loş sokaklarında bir maskeli balo dönüyor. Hafız Esad'ın bir zamanlar yankılanan sözleri, Arap Baharı'ndan beri toz ve kanla karışmış bir ironiye dönüştü Suriye'de. Düşmanla dostun birbirine karıştığı bu sahnede, eski ***"teröristler"*** kostüm değiştiriyor. Bir zamanlar kana bulanmış eller, şimdi takım elbiseler içinde Batı'ya göz kırpıyor. Işıltılı avizelerin altında Ahmed Hüseyin el-Şara, ya da sahne adıyla Ebu Muhammed el-Jolani, ***"Artık ılımlıyız,"*** diye fısıldıyor. Gazeteciler mikrofon uzatıyor, diplomatlar el sıkışıyor; ama onun gözlerinde hâlâ bir aslanın vahşi parıltısı saklı. ***"Geçmiş geride kaldı,"*** diyor, fakat bu balonun perdesi aralandığında, Suriye'nin harap köyleri, sessiz şehirleri ve kırılmış hayatlarının kasvetli gölgesi görülüyor.

1982'de Şam'ın bir köşesinde doğuyor Ahmed. Babasının evinde seküler Suriye'nin rüzgârı esiyor, Arap milliyetçiliği bir ninni gibi dolaşıyor. Ama on sekizine vardığında, bu ninni kesiliyor. İlk maskesini takıyor; cihatçıların gölgesine sığınıyor. 11 Eylül'ün dünyayı sarsan çığlığı, onu El Kaide'nin kollarına çağırıyor. 2003'te Irak'ta, Amerikan tanklarının tozu henüz yere inmeden kılıcını çekiyor. Ancak hapishane duvarları bu ritmi bozuyor. Yıllar sonra ***"Hücrede ılımlılaştım,"*** dediğinde belki de ilk büyük yalanını söyleyecekti. 2011'de Suriye'ye döndüğünde, devrimin ateşi ülkeyi sarmışken, El Kaide'nin Irak'tan uzanan eli onu sahneye fırlatıyor. El Nusra Cephesi doğuyor; ve, kanlı cinayetlerle dolu ***"gençlik"*** evreleri yaşanıyor..

İlk perde, 10 Mayıs 2012'de Şam'da düşüyor. Kalabalık bir pazar yerinde sabahın telaşı, iki bombanın gürültüsüyle yırtılıyor. Çarşıya ekmek almaya gelenler, bir anda toprağa karışıyor; 55 beden cansız, yüzlercesi yaralı. Jolani elleri havada, gururla haykırıyor: ***"Rejime darbe vurduk."*** Ama ölenler asker değil, çocuğuna simit alan anneler, torbasını dolduran dedeler ve hiçbir şeyden habersiz çocuklar. Kanlı cinayetler serisi hızlanıyor; 2013 yazında Lazkiye'nin Alevi köyleri film sahnelerini aratmayan bir katliama sahne oluyor. Gece karanlığında maskeli gölgeler kapıları kırıyor. Kadınların çığlıkları, çocukların son nefesleri havayı dolduruyor. Bıçaklar parlıyor, evler ateşe veriliyor; İnsan Hakları İzleme Örgütü, 190 ölüyü sayıyor, duman gökyüzünü boğuyor. Ebu Muhammed el-Jolani'nin "kan tutkusu', Hafız Esad ve oğul Beşar Esad'ı aratmayacak bir şiddet sarmalına yol açıyor.

Halep'te bir okulun önünde, çocuklar oyun oynarken bir bomba patlıyor; kahkahalar sonsuz bir sessizliğe gömülüyor. 2014'te bir köy meydanında, ***"işbirlikçi"*** yaftası vurulan bir adam, maskeli ellerle başsız bırakılıyor. Kalabalık, korkudan donmuş, bu cinayeti izliyor. El Nusra'nın gölgesi her yere uzanıyor; her adımda ölümün notaları yankılanıyor. Amerika, bu maskeli dansçının başına 10 milyon dolar koyuyor, dünya onu bir canavar olarak tanıyor. Ama Jolani, maskesini düşürmüyor. 2016'da kostümünü yeniliyor; El Nusra'dan sıyrılıp Hayat Tahrir el-Şam'ı *(HTŞ)* kuruyor. İdlib, onun yeni dans pisti oluyor. ***"Kurtuluş hükümeti"*** diye bir ışıltılı ve bir o kadar da hayat vadeden bu sıfatın arkasında ise, kanları henüz kurumamış cesetler duruyor.

İdlib'in dar sokaklarında, 2017'de yine karanlık bir operasyon yapılıyor. Özgür Suriye Ordusu'ndan rakipler, gece yarısı sokak lambalarının altında vuruluyor. Liderler bir bir düşüyor; bazıları zindanlara sürükleniyor, işkenceyle son buluyor. Yüzlerce muhalif, bu maskeli gecede iz bırakmadan yitip gidiyor. Jolani, ***"fitneyi temizliyoruz,"*** diyor; ama bu temizlik, kanla yapılıyor. 2019'da sahne daha da kararıyor. Hava saldırılarında ölenlerin aileleri avlanıyor. Bir anne, çocuğunu kollarında saklamaya çalışıyor; kapı kırılıyor, maskeli gölgeler içeri doluyor. Evler boşalıyor, aileler toplu mezarlara gönderiliyor. Şeriat mahkemeleri, delilsiz idamlarla sahneyi dolduruyor; bir baba, ***"rejimle konuştuğu"*** söylentisiyle ipe çekiliyor, geride kalanlar feryatla dağılıyor.

Şiddet sarmalı sürekli artıyor. İdlib'de toplanan yabancı cihatçılar, Avrupa'ya tehdit fısıldıyor. Jolani'nin kanlı eylemleri, küresel bir kâbusa dönüşüyor. Şam'da patlayan bombalar, Lazkiye'de yanan köyler, İdlib'de susturulan hayatlar; her nota, bir cinayetin izi. Binler ölüyor, milyonlar evsiz kalıyor; Suriye, bu maskeli baloda harabeye dönüyor. Ve şimdi, kravat takmış, objektiflere gülümsüyor. ***"Barış istiyoruz,"*** diyor; Batılı eller onunla tokalaşıyor. Ama her gülümsemede, Şam'da bir çocuğun boş bakışları, Lazkiye'de bir annenin gözyaşları, İdlib'de bir babanın yıkık evi dünyaya sessizce bir şeyler söylemek istiyor oysa: Bu yeni yüz, dökülen kanı gizleyemez.

Dün kafa kesen eller, bugün diplomatik salonlarda alkışlanıyor. Kameralar dönüyor, ışıklar parlıyor; ama perdenin ardında, Suriye'nin kanayan kalbi duruyor. Hafız Esad'ın sözleri, bu sahnede acı bir gölge gibi dans ediyor: ***"Düşmanlarımız bize karşı birleştiğinde, biz de kendi gücümüzle birleşiriz."*** Jolani, bu birleşmeyi tersine çevirdi; düşmanları çoğalttı, gücünü cinayetlerle yoğurdu.

HTŞ'nin uluslararası bağlantıları da terör suçlarının bir başka boyutunu oluşturuyor.

Jolani, El Kaide'yle bağlarını kopardığını iddia etse de, HTŞ'nin yabancı cihatçıları barındırması ve eğitmesi, küresel bir tehdit unsuru olarak görülmesine yol açtı. Örgütün, Avrupa'daki potansiyel saldırılar için militan yetiştirdiğine dair istihbarat raporları, Jolani'nin yalnızca Suriye'yle sınırlı bir aktör olmadığını ortaya koyuyor. Bu, onun liderliğindeki yapının, yerel bir isyandan ziyade uluslararası terörizmin bir parçası haline geldiğini kanıtlıyor.

İşlediği Cinayetler Gölge Gibi Peşinde

Jolani'nin terör suçları, ideolojik bir fanatizmle mi yoksa pragmatik bir güç arayışıyla mı şekillendiği sorusunu akla getiriyor. Bombalamalar, katliamlar, infazlar ve baskı rejimi, onun liderliğinde bir hedefe dönük izlenimi veriyor: Kontrolü ele geçirmek ve sürdürmek için şiddeti bir araç olarak kullanmak. El Nusra ve HTŞ dönemlerinde işlenen bu suçlar, binlerce insanın ölümüne, milyonlarcasının yerinden edilmesine neden oldu. Jolani, bugün ***"ılımlı"*** bir lider portresi çizmeye çalışsa da, bu kanlı miras, onun terör suçlarından bağımsız bir figür olarak değerlendirilmesini imkansız kılıyor. Analitik açıdan, bu suçlar, onun hem bir taktisyen hem de bir terörist olarak portresini tamamlıyor. Geçmişte işledikleri cinayetler, adının neden korkuyla anıldığını açıkça ortaya koyuyor.

Jolani'nin son yıllardaki dönüşümü ise dikkat çekici. Sarığını çıkarıp askeri üniforma giymesi, selefi söylemleri yumuşatması ve Batı'yı HTŞ'nin ***"cihatçılarla mücadele eden bir güç"*** olduğuna ikna etmeye çalışması, onun stratejik bir pragmatist olduğunu gösteriyor. ABD'nin terör listesinden çıkma arzusu, bu imaj değişikliğinin temel motivasyonu gibi görünüyor. Ancak bu çaba, geçmişteki kanlı eylemlerini silmeye yetmiyor. Irak'ta IŞİD saflarında savaştığı günlerden, El Nusra ve HTŞ ile Suriye'de işlenen suçlara kadar, Jolani'nin kariyeri, terörün farklı yüzlerini barındırıyor. Onun liderliği, ideolojik bir fanatizmden çok, güç ve kontrol arayışıyla şekillenmiş gibi duruyor.

Sonuç olarak, Jolani'nin hikayesi, bir teröristin portresinden fazlasını sunuyor. O, hem bir ideolog hem de bir taktisyen; hem korkulan bir lider hem de değişen koşullara uyum sağlayan bir pragmatist. Terör suçları, onun geçmişinin ve HTŞ'nin bugününün ayrılmaz bir parçası. Suriye halkı için ise Jolani, ne kadar ***"ılımlı"*** bir imaj çizmeye çalışırsa çalışsın, şiddetin ve kaosun sembolü olmaktan kurtulamıyor. Analitik bir gözle bakıldığında, onun dönüşüm çabaları, suçlarından arınma değil, yalnızca yeni bir oyunun başlangıcı olabilir.